

В. В. Боюка,
ад'юнкт кафедри
інформаційних технологій НАВС,
адвокат, слухач НІШСУ

ЮРИДИЧНА ОСВІТА ТА ПРАВА ЛЮДИНИ

Професія юриста — одна з найдавніших у світі.

Юрист — це спеціаліст, який має юридичні знання, причому не загальні відомості з права і держави, а професійні, тобто фундаментальні та спеціалізовані знання. Спеціалізованими називають конкретні юридичні знання, які використовують для потреб того чи того виду юридичної діяльності, наприклад: адвокатської, слідчої чи прокурорської.

Спеціалізовані юридичні знання отримуються у вищих навчальних закладах — це юридична освіта, яка включає професійну компетенцію.

В Україні юридична освіта, на жаль, перебуває на низькому якісному рівні, до того ж є відірваною від потреб ринку праці.

Необхідність вдосконалення юридичної освіти вже ні в кого не викладає сумнівів. Предмет дискусії є лише напрямок та обсяг реформування освітньої галузі з питань підготовки юристів. Як відомо будь-яке реформування має своєю метою покращення та розвиток об'єкта реформування.

Так, наприклад, ґрунтовне покращення якості юридичної підготовки дають постійне удосконалення освітніх професійних стандартів, застосування сучасних методів освіти та введення в науковий обіг нових дисциплін, які відповідають не лише духу часу, а й є спрямованими на перспективу.

Важливим аспектом такої роботи є введення навчальних дисциплін з прав людини.

Так, поміж обивателів популярними є розмови про права людини, політичні гасла про Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод (далі — Конвенція), репортажі новин щодо тих чи тих рішень, прийнятих Європейським судом з прав людини (далі — Суд) тощо. Проте, такий розвиток подій не несе користі для юридичної освіти. Разом з недостовірною або перекрученою інформацією він створює у свідомості громадян

«жовтий юридичний фон». Такий розвиток подій має своїм наслідком низький рівень знань серед населення про свої права та обов'язки, низьку правову культуру, відсутність усвідомлення значення прав людини як суспільного явища. У суспільстві складається невірне та неповне розуміння процесів гуманітаризму (побудови та розвитку правової системи навколо людини та для людини, визнання людини найвищою соціальною цінністю).

Питання прав людини регулюється значною кількістю міжнародно-правових актів. У наш час найдієвішим актом з питань прав людини та їх захисту є Конвенція. Вона є систематизованим актом, що встановлює стандарти прав людини, забезпечує належний рівень дотримання та захисту прав людини, створює механізм їх захисту. Особливо істотне значення для захисту прав людини в державах — учасниках Ради Європи, які підписали Конвенцію мають Рішення Суду.

Суд виступає контрольною інституцією, яка забезпечує дієвість норм Конвенції, вживає заходів для усунення наслідків їх порушення. Суд неодноразово відзначав, що Конвенція є живим механізмом, її норми мають застосовуватися із врахуванням духу часу та тлумачитися через призму її преамбули, в якій закріплено основний принцип Конвенції — верховенство права.

Якісні зміни юридичної освіти в Україні передбачають, насамперед, практичне впровадження принципу верховенства права в правову систему країни, в правову культуру та мають своїм наслідком трансформацію живого і природного права у позитивне право, розвиток модерного європейського права, подолання деяких негативних тенденцій юридичного позитивізму та духовно-моральну кореляцію майбутніх правників.

Професія юриста як суб'єкта професійної діяльності вимагає, насамперед, впровадження в навчальну програму гуманітарних дисциплін і підвищення ролі духовно-моральної складової освітньої підготовки майбутніх юристів. У даному випадку юрист має плекати в собі моральні якості, проймається правовим почуттям, сприймати та реалізувати на практиці принцип верховенства права, своєю поведінкою виховувати в собі духовно-моральну особистість, яка знайде себе у будь-якій професії. Ці складові є однаково важливими для всіх сфер юридичної професії, позаяк йдеться про формування людини, як високоморальної особистості та як правника.

Саме тому впровадження в юридичну освіту таких наукових дисциплін як: верховенство права (адже юристи ще зі студентської лави мають розуміти сутність такої основоположної дисципліни, що пропагує культ прав людини); міжнародні стандарти прав людини (ця дисципліна визначає загальновізнані базові стандарти прав людини, міжнародно-правовий механізм їх дотримання та захисту); Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод і практика Європейського суду з прав людини (саме ця дисципліна дає глибокі, системні та професійно-орієнтовані знання з питань прав людини та їх захисту) в підсумку дозволить підвищити якість юридичної освіти та професійний рівень практикуючих юристів.

Для якіснішого засвоєння отриманих знань доцільно впровадити стажування в правозахисних організаціях та установах, проходження практики в юридичних клініках за даним напрямом. Також доцільним вбачається розробка та впровадження тренінгів із захисту прав людини.

В Україні цьому питанню не приділяється належна увага, воно знаходиться поза сферою наукових та освітніх дискусій. Переконали, що в юридичній освіті, серед ВНЗ, перевагу здобуде той, хто підніметься на новий щабель — упроваджуватиме дисципліни з прав людини.

Адже, як відзначав російський правознавець С.С. Алексеев, «Категория «право человека» принципиально новая... Есть основания утверждать — перед нами *самый главный перелом в мире правовых явлений и правовых представлений, происшедших за всю человеческую историю*» [3, с. 517—518].

Вважаю, що наразі в Україні немає вибору — потрібно якнайшвидше впроваджувати в юридичну освіту дисципліни з прав людини, їх захисту, надавати необхідні знання та навички майбутнім юристам з цього напрямку.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>
2. Алексеев С. С. Введение в юридическую специальность. — М., 1976.
3. Алексеев С.С. Восхождение к праву. Поиски и решения. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Издательство НОРМА, 2002. — 608 с.

4. *Гаверловский А. В.* Имплементация норм международного права. — К.: Вища школа. Главное издательство, 1980. — 320с.
5. *Гайдулін О.О.* Основні поняття загальної теорії права: Монографія. — К.: ППП, 2003. — 160 с. — (Серія «Доктрина права»).
6. *Дуташ Т.І.* Практика Європейського суду з прав людини: навчально-практичний посібник. — К.: Алерта, 2013. — 368 с.
7. *Общая теория прав человека / Под редакцией Е.А. Лукашевой.* — М., 1996. — С. 169–171.
8. *Тодика Ю.М.* Конституція і правова доктрина // Вісник Академії правових наук. — Харків: Право, 2000. — №1 (20). — С. 42—50.

Стаття надійшла до редакції 17.07.13.

О. В. Опанасенко,
аспірант
кафедри цивільного та трудового права
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ДО ПИТАННЯ ПРО ПІДГОТОВКУ ЮРИСТІВ У НЕПРОФІЛЬНИХ ВНЗ

Побудова правової держави та громадянського суспільства в Україні, що обов'язково супроводжуються фундаментальним оновленням законодавства, судовою реформою, посиленням захисту прав і свобод громадян, створенням ефективно діючої ринкової економіки змінили соціальну значимість юриста — фахівця в галузі права. Юридична професія в нашій державі стала однією з найзатребуваніших, як і у всьому цивілізованому світі [1, с. 45].

Разом з тим, розбудова української державності обумовлює актуальність питання належної професійної підготовки кадрових ресурсів — юристів, які знають правовий порядок держави та вміють застосовувати законодавство; які працюють на утвердження в суспільстві верховенства права, правової свідомості та правової культури громадян [2, с. 445].

Адже попит на юридичну освіту зумовив стрімке зростання мережі вищих навчальних закладів, які готують спеціалістів у галузі «Право». Нині їх вже багато більше за 100 (лише в Києві підготовкою юристів займається біля 50 закладів освіти), причому біля 2/3 з них — непрофільні вузи. Та незважаючи на щорічні значні обсяги випуску дипломованих правознавців, попит на юридичні спеці-